

HENRI CAFFAREL

Nazaret

Življenje v Nazaretu

Ko je Herod umrl, je angel rekel Jožefu, »naj gre v Izraelovo deželo« (Mt 2,19–20). Predstavljamo si njegovo in Marijino veselje: konec z izgnanstvom! Treba je še izbrati med Betlehemom, Davidovim mestom, krajem Jezusovega rojstva, in Nazaretom, ki je že mesece zapuščeno. Odloči politični položaj: oba Herodova sinova sta si razdelila deželo, Betlehem je na ozemlju okrutnejšega sina, tistega, ki je pobil nedolžne otročiče. Končno se zaradi varnosti vrnejo v Nazaret (Mt 2,22–23).

Prideta v mesto svojega otroštva, v kraj oznanjenja, hiša jih čaka. Vračajo se spomini, v njima prekipева hvaležnost Gospodu, prihodnost se zdi mirna in brez oblakov. Trideset let niso zapustili Nazareta, razen nekaj kratkih romanj v Jeruzalem. Jezus se je trideset let posvečal izključno Mariji in Jožefu. V tem je skrivnost, nauk, ki ga moramo razbrati iz molka evangelijev.

Vsak opravlja svoje vsakodnevne obveznosti, Marija skrbi za gospodinjstvo in Jezus svoje zgodnje otroštvo preživi zlasti pri njej. Veliko dela ima, kajti vse mora sama postoriti, kupovati čim manj zaradi varčevanja: drahma je drahma, in če se ena izgubi, so potrebne ure, da jo najdejo. Marija prede in tke blago, iz katerega šiva plašče in tunike; vsak drugi ali tretji dan peče kruh, ko najprej zdrobi zrna v domačem mlinu z ravnimi kamni, umesi kruh in

primeša pravo mero kvasa, ga speče v hišni peči ali na kamnih, pokritih z glineno skledo. Vodo zajema pri edinem vodnjaku (ki ga danes imenujemo vodnjak Device). Ljudje so morali opazovati to lepo in mlado dekle, dostojanstveno in ponižno, z vrčem, naslonjenim na desno stran glave, njen fantiček je stopical ob njej. Pripravlja preproste, vendar krepke obede, kajti Jožefovo delo zahteva moč in Jezus mora rasti: običajno je na mizi ječmenov kruh, olive, sadje, zelenjava (zlasti čebula), s soljo začinjene kobilice, često ribe, zelo redko meso, vse z domačim, močnim črnkastim vinom, ki pa ga je mogoče pomešati z vodo. Jezus rad jé; obedi bodo omenjeni v njegovih prilikah in hudobni jeziki bodo nanj zlonamerno gledali kot na *»požrešneža in pijanca«*, kakor je sam povedal (Mt 11,19; Lk 7,34).

Marija se poleg gospodinjskih opravil ukvarja z otrokom, zlasti ko je majhen, ima materinsko nalogo, da skrbi za njegovo telo. Ganljivo je pomisliti, kako je v Marijinem naročju *»najlepši med človeškimi sinovi«*: te nežne roke, ki jih bodo nekega dne prebodli, noge, ki jih bo Marija Magdalena natrla z dišavo in solzami, mlado meso, ki je živi zakrament Besede. Še bolj neposredno kakor sveti Janez bi mogla reči: *»Kar smo slišali, kar smo na svoje oči videli, kar smo opazovali in so otipale naše roke, to vam oznanjamo: Besedo življenja«* (1 Jn 1,1).

Jožef dela, da bi preživel družino. Jezus ga bo hitro našel na stojnici, in še preden mu bo mogel pomagati, se bo zanimal za življenje in delo obrtnika. Gleda ga in se uči prijemati predmete, orodje, lesene in železne izdelke, ki jih je polno v delavnici; vsak dan od blizu vidi jarem, plug, mernik, ki se bodo vračali v prilikah – kladivo, oblič, ogelnik, stiskalnica in tesarska sekira, *ascia* Rimljanov, iz katere bodo kristjani pozneje napravili skrivna znamenja, ker je v obliki križa. Jezus tudi posluša, kajti okoli njega se precej govori; Jožef govori malo, toda drugi se mu zaupajo in tako so različni drug od drugega! Zidarji, trgovci, kmetje, žene, vsi ljudje potrebujejo krajevnega strokovnjaka za dom, za pohištvo, za poljedelstvo, za živinsko oje, za posodo in orodje. Jezus nabira znanje o delu in delavcih in že njegova navzočnost začenja njihovo odrešenje. Kako

se spremeni pomen in vrednost Jožefovega dela! »Ali bi imel oče srce, da bi delal, če ne bi imel svojih otrok?« (Péguy)

Ko Jožef in Marija skleneta svoj dan, sta skupaj in se ukvarjata z Jezusom. Kajti človeškost Božjega Sina se mora razviti kakor pri drugih otrocih. Oba prispevata, vendar nedvomno v Jožefovi smeri, kakor je bila judovska navada. Zlasti gre za razlago Svetega pisma, ki vsebuje vse, posebno zapovedi: »*Ponavljaj jih svojim sinovom*« (5 Mz 6,7), je Jahve po Mojzesu dejal vsem ljudem Izraela. Jožef je temu dodal pripovedi o vsem, kar je Bog storil za svoje ljudstvo, razlagal velike praznike, pokazal, da ima vsaka kretnja, vsaka raba svet pomen: »*In svojemu sinu na ta dan povej in reci: 'To je zaradi tega, kar je Gospod storil zame, ko sem šel iz Egipta.' Naj ti bo za znamenje na tvoji roki in za spomin med tvojimi očmi*« (2 Mz 13,8). Vsa postava je temeljila na očetu za нравno in versko vzgojo svojih otrok; Jožef ni opustil tega velikega poslanstva, ko je njegovo očetovstvo doseglo svojo dovršitev. Marija je poslušala, dopolnjevala, razlagala poleg njega. In kakšna gorečnost ju je morala spodbujati, kako blaga ljubezen povezovati, medtem ko sta skupaj delovala, da se oblikuje človeška duša njunega otroka, da sliši za velike nauke svojega Očeta v nebesih.

Kakor vidimo, je bilo vsakodnevno življenje v Nazaretu zatopljeno v Boga. Vsak gib je bil tam nekaj svetega, vsaka ura je bila liturgična. Najodličnejši čas za družino je bil tudi najvernejši čas: čas molitve. Verni Jud je moral iti vsak dan večkrat k molitvi: zjutraj, zvečer, »*opoldne*«, kakor pravi Psalm 55. Jožef se je tedaj ovil v »ogrinjalo za molitev« iz bele svile, obrobljeno z resicami in obrednimi okraski, ter si na čelo in sredino dlani pritrdil *tefilim*, črne škatlice z napisanimi odlomki iz 2. in 5. Mojzesove knjige. Vsi trije so se obrnili proti Jeruzalemu, se do tal poklonili ali stegovali roke k nebu kakor pri naših *orantes* v katakombah. »*Moje roke naj se dvigajo kakor večerna daritev*,« je prepeval psalmist. Pogled k tlom je pomenil ponižnost, včasih so z udarjanjem na prsi glasno izgovarjali »osemnajst blagoslovov«, litanije v čast Večnemu, Bogu Abrahama, Izaka in Jakoba, ki oživlja vse na zemlji in od kogar priteka vsa modrost in svetost, ali pa krajšo molitev, vzeto iz

5. Mojzesove knjige in z imenom po njeni prvi besedi: Šema (poslušaj): »Poslušaj, Izrael: Gospod je naš Bog, Gospod je edini! Ljubi Gospoda, svojega Boga, z vsem srcem, z vso dušo in z vso močjo! Te besede, ki ti jih danes zapovedujem, naj bodo v tvojem srcu. Ponavljaj jih svojim sinovom in govôri o njih, ko bivaš v svoji hiši in ko hodiš po poti, ko legaš in ko vstajaš! Priveži si jih za znamenje na roko in naj ti bodo za čelni nakit med očmi! Napiši jih na hišne podboje in na mestna vrata!« (5 Mz 6,4–9). Jožef je nastopal resno, počasi je izgovarjal svete besede, da bi jih Marija mogla ponavljati za svojim otrokom. Deček se je trudil z gorečnostjo, ki je prekašala njegove starše.

Ti obredi so bili vsakodnevni. Nazareška družina jih je enkrat na teden na soboto obhajala z drugimi judovskimi družinami: za vse posvečen dan, ko so prenehali delati, kakor je Bog sam storil po stvarjenju, ko je počival in si oddahnil (2 Mz 31,13–17). Sobota se je začela na večer prej (ko so bile na nebu vidne tri zvezde, kakor so določili rabini). *Hazan*, nekakšen zakristan – vodja shodnice, se je povzpел na najvišjo streho hiše in s »sobotno trobento« naznanil, naj se delavci vrnejo s polja, zaprejo trgovine, in vsem naročil, naj prižgejo svetilke. Istočasno se je po vseh judovskih ognjiščih vzdignil plamen iz skrbno okrašene oljne svetilke. Vse te blage in sladke luči so, kakor pravi neka pesem, govorile, da »je sobota začela svetiti«. Predstavljamo si mladega Jezusa, da opazuje Marijo ali Jožefa, kako prižigata sveto svetilko, razmišlja, da je prišel med ljudi dan njegovega Očeta, in kakor vsi Judje (toda s kako drugačno resničnostjo!) občuduje Stvarnika nebes in zemlje.

Običaji in obredi, ki smo jih doslej opisali, so obsegali samo zasebno življenje v nazareškem domu. Toda to ognjišče je bilo navzven odprto in Jezus sam je z odraščanjem dejavneje sodeloval pri družbenem življenju. V otroški dobi je to obsegalo troje ravni: šolo, igro in shodnico.

Vsi otroci, ubogi kakor bogati, so šli v šolo pri petem letu starosti. Učitelj ni bil nihče drug kakor *hazan*, ki smo ga videli zvoniti na trobento na sobotni dan; bil je zelo ponosen na svojo službo, učitelj ni bil nič manj kakor »glasnik Večnega«. Njegova

vzgoja je bila preprosta, vendar zanesljiva: otroci so sedeli na tleh okoli njega in radi ponavljali v zboru, besedo za besedo, stavke, ki jih je izgovarjal za ponavljanje z mnemotehničnimi učinki stalnega začenjanja, s paralelizmi, aliteracijami, kakor v vseh kulturah ustnega izročila. Na kaj se je nanašal pouk? Na eno samo snov, ki pa je vsebovala vse druge: toro, sveto Božjo postavo. Služila je poučevanju abecede, slovnice, jezika, zgodovine, zemljepisa in zlasti edine znanosti, ki je kaj veljala: življenje v miru z Bogom. Mladi Jezus je pri tem ponovno, bolj uradno, našel tisto, kar sta ga Marija in Jožef učila doma; zlasti se je znašel pri besedi svojega Očeta, ki se je počasi zapisovala v njegov spomin in človeški razum, postajala duh njegovega duha in življenje njegovega življenja. Bil je Sin, ki je poslušal nauk svojega Očeta sredi šolarjev, ki so poslušali nauk učitelja.

Ko je prišel iz šole, se je pomešal med igre z drugimi. Nič kaj hudega namreč ni bilo, »resnejšega od njegove starosti«; naravno, običajno se vede, kakor hoče postava učlovečenja. Igra se torej z drugimi dečki. Ko bo nekoč pokazal na otroke, ki igrajo na svatbi, na pogrebu na vaških trgih (Mt 11,16–17), se bo spomnil lastnih spominov iz mladosti. Božji Sin je v celoti človekov sin.

Še en drug kraj, kjer se bo uvedel, tokrat v versko okolje, je shodnica. Odprta je trikrat na dan za molitev, drugi in peti dan v tednu, ob tržnih dneh in ob sodnih zasliševanjih – in zlasti na sobotni dan za slovesnejšo molitev.

Shodnica ni kraj bogočastja, kakor je tempelj: nima oltarja, tam ne obhajajo daritve. V sveti omari hranijo samo dragoceno zaprte zvitke Svetega pisma, ki se po svetopisemsko imenuje skrinja. Tam svetilke ves čas gorijo, kajti shodnica je kraj besede, branja, molitve, ki odgovarja besedi. Pomočnik prebere daljši ali krajši »Šema«, o čemer smo že govorili; in skupnost, obrnjena proti Jeruzalemu, vsak del potrdi z glasnim amen, ki pomeni potrditev duše svetim besedam. Potem berejo odlomek iz postave, najprej v izvirnem, hebrejskem jeziku, nato v ljudskem, aramejskem. Vsak bralec ima pravico razlagati, kar je pravkar prebral, kakor naši pridigarji po evangeliju. Naposled se konča še ena molitev z blagoslovom, ki

ga je treba brati z eno potezo; tedaj so včasih prepevali enega od psalmov, ti so postali knjiga pesmi judovske skupnosti, kakor bo ostalo v Cerkvi. Ob izhodu so dajali denarne darove ali v naturalijah zbiralcem, ki so bili odgovorni za uboge, ter se razšli. Jožef in Marija sta pomagala pri teh obredih, pripomogla k splošni gorečnosti, v ničemer se nista razlikovala od tistih, ki so bili tam. Samo njuna duša je drugačna.

Tako teče nazareško življenje med delom in dnevi. Naporno delo in počitek, učenje in molitev, življenje v troje in v družbi, v nekakšni liturgiji, kjer nikoli ne manjka ljubezen. Meseci in leta tečejo, ne da bi se kaj spremenilo, razen da dete postane otrok in otrok odraščajoči. Vendar se vedno pokorava, on sam je pokorščina. Podreja se Mariji in Jožefu, kakor se Marija podreja Jožefu. Ta sprejme to oblast, si jo nalaga v vseh podrobnostih, odgovoren je za Jezusovo vzgojo, odgovoren za družinsko molitev. Takšna ponižnost v moči je tako čudovita kakor vodljivost Marije in Jezusa.

V skromni hiši se preverjajo trije vzgibi ljubezni: ljubezen do podarjajoče gorečnosti, to je ljubezen Marije in Jožefa; ljubezen do sprejemanja, to je Jezusova ljubezen; ljubezen do počitka, ki je izmenjavanje obeh prejšnjih ljubezni, to je tesna povezanost vseh treh v hiši.

Najdenje v templju

Dvanajst let je minilo. Jezus je dosegel starost, ko mladi Izraelec po postavi postane polnoleten. Odslej bo imel kakor vsak odrasel nalogo, da trikrat na dan prebira molitev »Šema, Izrael«, postil se bo na zapovedane praznike, sodeloval pri običajnih romanjih in v templju bo imel dostop do »prostora za moške«. Skratka, zdaj je, kakor pravi lep uveljavljen izraz, »sin postave«.

To družbeno in versko ustoličenje v življenju moža bo postala priložnost Jezusu za nepričakovano dejanje samostojnosti, v popolnem nasprotju z njegovim običajnim vedenjem, ki prese-

neti Marijo in Jožefa ter nas še danes vznemirja med prebiranjem evangeljskega odlomka.

Preden pridemo do tega prizora, prikažimo ozračje, kjer se bo to zgodilo. Sedem dni v času nekvašenega kruha in velike noči je Jeruzalem poln ljudi. Velika množica pride ne samo iz Palestine, ampak iz vseh razkropljenih skupnosti okoli Sredozemlja; posebne »potovalne agencije« v pristaniščih Cezareje in Jafe izkrcavajo ladje romarjev; na vseh poteh, ki se stekajo k svetemu mestu, se vleče neprekinjen venec karavan, kjer se ljudje veselo pozdravljajo, prepevajo »pesmi« na javnih počivališčih in tako z radostjo premagujejo utrujenost. Mesto ne more prenočiti vseh ljudi; toda nič ne dé, spali bodo pod šotori v »šotorišču« na Oljski gori. Med tednom so obiskovali tempelj, se očiščevali, darovali in jedli velikonočno jagnje po družinah ali skupinah, hodili v sprevodih in mahali s palmovimi vejami ter vzklikali hozana; tudi poveselili so se med hojo po ulicah, trgovinah, ob obzidju, prepevali in rajali ob zvokih harf in cimbal pred razsvetljenimi hišami ... Hrušč, vrvež, mrgolenje, kjer se srečujejo vse obrti, vsi družbeni sloji, vse ravni gorečnosti, ampak kjer vlada ista verska vznesenost, ista skupna vera.

Jožef, Marija in Jezus so sodelovali kakor vsi drugi – vendar precej drugače od drugih – pri velikem enodušnem prazniku; zlasti za Jezusa je žrtvovanje jagnjeta napovedovalo neko drugo žrtvovanje, do katerega je bilo še daleč, vendar je bilo vedno v njegovi duši, saj je zaradi tega prišel na svet. Zazvonil je čas povratka; karavane se spet zbirajo, duhovno napolnjeni ljudje so nekoliko utrujeni, nasičeni z navdušenjem, prevzeti od obredov, procesij in pešačenja. Jožef in Marija ne najdeta Jezusa ob sebi; najprej nista v skrbeh, kar si je treba takoj zapomniti: mirnost obenem pomeni zaupanje, ki sta ga gojila do Jezusa, in svobodo, ki sta mu jo dajala.

Kreneta, misleč, da je Jezus nekje v karavani. Prvi del poti je bil dokaj kratek, običajno so ga prepotovali v nekaj popoldanskih urah. Zvečer se družine zberejo v taboru, tedaj pa je Jožefa in Marijo začelo skrbeti. Jezusa namreč še vedno ni na spregled. Ali se mu je kaj zgodilo, otroku, ki jima ga je zaupal Bog sam? Zlasti

Jožef je v skrbah, on je glavar, odgovoren za družino: ali je nehote zanemaril svoje poslanstvo?

Treba se je bilo vrniti, iskati po gručah, spraševati po skupinah, zbujati začudenje. Napetost je naraščala. In v Jeruzalemu, kamor sta se vrnila, kako naj tam najdeta otroka v pisani množici? Tri dni brez uspeha tavata po mestu. Skrajno mučni dnevi ...

Za trenutek se ustavimo na tej ravni njune ljubezni. Da, njune ljubezni; kajti če je Jezusovo izginotje preizkušnja, je tudi stiska v njuni povezanosti. Do tedaj sta že morala trpeti, zlasti ko sta na hitro odpotovala v Egipt. Vendar sta bila takrat s svojim otrokom. Zdaj pa sta prizadeta v srčiko svojega očetovstva in materinstva. Otroka ni, izginil je. Doživljata najglobljo žalost. Njuna edina moč je prav to, da sta skupaj, oče in mati, oba vesta, kaj prestajata. Boleč občestvo, zagotovo, oziroma občestvo v bolečini, ko bolj kot kadar koli občutita zedinjenost svojih duš, ko sta pretresena in skupaj padeta pred Božje noge, prosita in se oklepata edinega upanja: Oče, Oče, ki vé, kje je otrok.

Kaj Jezus počne takrat? Mirno govori o Pismih v tempeljski dvorani, z razlagalci rabini. Toda naj nas njegova mirnost ne premoti. Vidi, mora videti, spodaj na cesti moža in ženo, ki se opotekata od trpljenja. Zadoščalo bi eno uro, pol ure teka, da bi ju dohitel in ju potolažil. Toda ne: Očetova volja je, da je tam, ostane tam. Še naprej sprašuje, govori, uči; ostareli rabini ne dvomijo o ničemer in pozorni opazovalci tudi ne.

Jožef in Marija stopita v tempelj, tavata iz dvorane v dvorano; končno se ustavita, onemita od začudenja. »Po treh dneh sta ga našla v templju. Tam je sedel med učitelji, jih poslušal in vpraševal. In vsi, ki so ga slišali, so bili iz sebe nad njegovo razumnostjo in njegovimi odgovori« (Lk 2,46–47).

Brez dvoma samo strmita, rešena sta bremena, ki ju je težilo. Toda njuno vznemirjenje spremeni vsebino, ne pa moči: če je bil Jezus tukaj prostovoljno, zakaj jima ni nič povedal? Marija se oglasi prva, v imenu obeh: »*Otrok, zakaj si nama tako storil? Tvoj oče in jaz sva te s tesnobo iskala*« (Lk 2,48). Sveti Avgustin je razlagal to premišljevanje s pripombo, da je Marija spustila naprej Jožefa iz

spoštovanja, ker je bil glavar družine; zapomnimo si zlasti, da se mu pridruži, da je eno z njim v bolečini in ljubezni do Jezusa.

Jezusov odgovor na prvi pogled ni bil ravno običajen, prese-neča nas še toliko bolj, ker je bil njegov odziv do njiju tako kruto presunljiv. »*Kako da sta me iskala? Mar nista vedela, da moram biti v tem, kar je mojega Očeta?* (Lk 2,49). Toda Luka ne navaja tega odgovora zato, da bi nas pohujšal. Kakor Jezus sam nas je hotel uvesti v skrivnost. Če Jezus utiša svoje veselje, kakor je utišal svojo bolečino, je to zato, ker hoče potrditi »gospodstvo« Boga, njegovo presežno neodvisnost, neskončno razdaljo, ki ločuje Božji svet od človeškega sveta.

Oče, ki je tolikokrat skazal svojo ljubezen in čigar ime samo pomeni dobrohotnost in usmiljenje, ta Oče je tudi »Gospod Bog«, spričo katerega ni ničesar, razen po njem in zanj. Bog želi, da gledamo nanj kot na Boga; njegovi morajo priznati njegovo edinstveno, popolno veličastvo in ga častijo v podrejenosti brez pridržka, ne glede na njegove zahteve. Ko je Jezus ostal »*pri svojem Očetu*«, je razpravljal o Bogu v Bogu in to potrdil Jožefu in Mariji. Pomislimo še na drugo besedo iz Pisem: »*Mož bo zapustil očeta in mater.*« Odrasla doba je čas, ko se človek izvije iz družinskih vezi, ki so bile do tedaj potrebne; ne da bi odšel, kamor hoče, ampak da bi šel tja, kamor ga pošilja Bog. To je čas, ki potrdi Očetovo vzvišenost.

Istočasno Jezus razodene samega sebe. Njegova »pokorščina« zemeljskima staršema dolga leta, ki jih je preživel in jih bo še preživel z njima v Nazaretu, se zabrisuje za poslanstvom, ki ga je prišel izpolnit, služenje Očetu. Opazimo moč besede: »*Mora.*« Najdemo jo pogosto v evangeliju, zlasti ko gre za trpljenje: »*Sin človekov mora veliko pretrpeti*« (Lk 9,22; Mr 8,31; Mt 16,21). Da, Pisma se *morajo* izpolniti; *treba se je* pokoravati Očetovi volji; Jezus *mora* biti danes v templju; včeraj in jutri *mora* biti v Nazaretu. Vse, kar napravi, vse, kar misli, vse, kar reče, se nanaša na Očeta. Resnično je »Sin«. Naj ostane z Marijo in Jožefom ali ju zapusti, vedno v imenu sinovske pokorščine. Nad skrivnostjo njegove božje narave se je privzdignil rob zagrinjala.

To je bilo sporočilo dogodka. Toda Jezus ga ne oblikuje izrecno; skrb za razsvetljenje prepusti času, prihodnosti in tudi premišljevanju svojih staršev. Sveti Luka poudari, da tedaj »nista razumela besed, ki jima jih je rekel« (Lk 2,50). Tudi učenci niso razumeli posameznih napovedi ali znamenj zanje (Lk 9,45; 18,34).

Za nas, ki beremo to pripoved, je nekaj ponižnega, ganljivega v priznanju nerazumevanja. Jožef in Marija, ki sta tako visoko nad nami s svojo svetostjo, se s tako težavo poglobljata v Božji načrt. Če sta onstran povsem človeških dognanj, pa vendar nimata jasnega in popolnega vpogleda v skrivnost: teologi bi dejali, da njuno védenje ni v redu »videnja«, ampak »vere«. Vendar je tudi vera pomešana s senco in svetlobo; je prepričanje, ne pa prosojnost; vera je dojemljiva za preizkušnje, napredek in včasih celo za vrtočlave »noči«, za resnične smrtne boje v duši, ki so jih poznali največji mistiki, če so se zelo približali Božji skrivnosti. Jožef in Marija sta kakor mi podvržena božji vzgoji, ki postavlja pred nas dogodke, besede, razodevajoča in skrivna »znamenja«, ki jih je treba razbrati. Treba je veliko potrpežljivosti, premišljevanja, predanosti, da bi počasi izluščili bistvo in pridobili jed za življenje.

Mar ni to pomen opombe, ki jo Luka dvakrat zapiše o Mariji, po obisku pastirjev in po najdenju v templju: »Marija pa je vse te besede ohranila in jih premišljevala v svojem srcu« (Lk 2,19 in 51)? Tistemu, česar ne razume, posveča dolgo premišljevanje in počasi odkrije ves pomen. Verovati moremo, da je zaupala Jožefu, da sta oba vsak dan bolj stopala v skrivnost svojega otroka in je bilo to za oba novo veselje, nov korak naprej za njuno medsebojno ljubezen in njuno skupno ljubezen do Jezusa.

Sveta Družina

Najdenje v templju uvaža nova razmerja med Jezusom in njegovimi starši. »Pokoren« jima je kakor poprej (Lk 2,51), vendar je odrasel, izkazalo se je, da je poslan od Boga. Od dvanajstega do tridesetega leta bo to razodetje postajalo za Jožefa in Marijo

vedno jasnejše. Kot starša, ki sta bila (in sta še naprej), z veseljem postajata vse bolj njegova prva učenca. Ta družina, razsvetljena z Jezusovim sijajem, resnično zasluži ime sveta družina.

Jezus odslej deluje. Seveda je poprej pomagal Jožefu, ampak kolikor otrok pač more. Zdaj, ko je odrasel, mož, posveča svoje moči delavnici in obenem Jožefu. Šolanja ni nadaljeval in pozneje se bodo čudili, da je tako moder, ko ni obiskoval šol (Jn 7,15); prav tako ni zapustil očetove obrti, da bi opravljal svobodnejši oziroma uglednejši poklic kot uradnik, vzgojitelj, kmet, trgovec. Raje je sledil izročilu, ki je hotelo, da je bil sin vajenec, nato pomočnik in naslednik svojega očeta. Opravlja torej vse kakor Jožef; občasno je drvar, kolar, mizar, tesar; ravno tako se pogaja s strankami.

Da je bil Jezus rokodelec, se v Nazaretu nihče ni mogel čuditi; za nas pa je to nekaj presenetljivega, o čemer premišljujemo. Zelo upravičeno smo rekli, da je bilo nazareško življenje »odrešenje družine in dela«. Toda pri delu je šlo pred vsakim odrešenjem za resnično povrnitev izgubljenega stanja. Preberimo naslednje vrstice, ki jih prešinja nič kaj prikrit prezir: *»Pismouk si bo pridobil modrost, če bo imel dovolj prostega časa, kdor bo imel manj dela, bo lahko postal moder. Kako bo postal moder, kdor drži za plug, kdor se bo ponašal z ostrim ostnom, poganjal vole in se z njimi ukvarjal in se pogovarjal o juncih? Njegovo srce bo razmišljalo, kako bo oral brazde, in bedel bo, ker ga bo skrbela krma za junice. Tako je s slehernim delavcem in mojstrom, ki dela noč in dan: pečatne prstane izrezuje in potrpežljivo izpopolnjuje njih obliko. Z vsem srcem se trudi, da bi izoblikoval podobo, in bedi, da bi delo končal. Tako je s kovačem, ki sedi sredi pred nakovalom in je zatopljen v obdelavo železa. Ognjeni puh mu razjeda telo, ves čas mora prenašati vročino peči. V njegovem ušesu brni zven kladiva, njegove oči so uprte v vzorec posode, z vsem srcem se trudi, da bi delo končal, in bedi, da bi dokončano delo okrasil z vzorci. Tako je z lončarjem, ki sedi pri svojem delu in z nogami vrti lončarsko vreteno. Ves čas je v skrbeh za svoj izdelek; prešteto je vse njegovo delo. Z rokami oblikuje glino, še prej pa z nogami zmehča njeno trdoto. Z vsem srcem razmišlja, kako bi jo položil, in bedi, da bi pripravil peč. Vsi ti se zanašajo na*

svoje roke, vsak je mojster v svojem delu. Brez njih ljudje ne bi zidali mest in ne bi imeli ne bivališč ne sprehajališč. Toda za ljudski svet jih ne bodo iskali, v občestvu jih ne bodo jemali v poštev, na sodni stol ne bodo sedli in se ne bodo razumeli na sodbe sodišča. Ne bodo pokazali na vzgojenosti presoje, s prilikami se ne bodo ukvarjali, vendar bodo utrdili ustvarjeni svet in njihova molitev je v tem, da opravljajo svojo obrt» (Sir 38,24–34). Jezus, Božji Sin in sin tesarja Jožefa, spričo prezira učiteljev postavlja in uveljavlja dostojanstvo dela. Ni ga preziral, posvečeval je njegovo vrednost, zamenjaval misel o delu kot kazni in neuspehu, ki ga je spremljal od izvirnega greha, z mislijo o sodelovanju pri opraviu stvarjenja in odrešenja.

Kajti tisti, ki neopazno dela v nazareški baraki, je »Beseda, ki je bila v začetku pri Bogu. Vse je nastalo po njej in brez nje ni nastalo nič« (Jn 1,2–3). On »z besedo svoje moči nosi vse« (Heb 1,3). Človek more ustvarjati z besedo ali rokami. Prav isti Sin, ista Beseda, ki je v začetku časov ustvarila vesolje z besedo in ga še naprej ohranja, da obstane, v Nazaretu molči, vendar zaupa svojim rokam skrb za nadaljevanje božjega dela na človeški ravni. Veličasten je preskok med obema pogledoma, toda ali bi brez Boga delavca, brez Sina tesarja razumeli božjo vrednost dela?

Ta skrivnost se je ponujala v premišljevanje Jožefu in Mariji ob pogledu, kako Jezus dela. In ko sta nato pogledala njegove in svoje roke, Jožefove, žuljave po delu z lesom in železom, Marijine, izdelane od skrbi za gospodinjstvo, je bilo na njih dostojanstvo, ki ni bilo zemeljsko.

Če je Jezus ob pogledu na gmotne stvari poprijel za delo stvarjenja, s kako drugačno globino je delal med temi izbranimi bitji, očetom in materjo, ki sta bila tako voljna, z vso ljubeznijo do njega, in ju je tudi sam za Očetom cenil bolj kakor vse.

Istočasno, ko jima Jezus razodene Očeta, jima razkrije svoje sinovsko srce in tudi njima ostvari sinovsko srce. Iz tega razkritja, spremenjenja, njuna medsebojna ljubezen doseže nov razcvet. To bomo razumeli ob prebiranju »velikoduhovniške« molitve pri svetem Janezu, pri kateri vidimo, kako bratska ljubezen prihaja naravnost iz Sinove in Očetove ljubezni. Samo prevedimo »tiste,

ki si mi jih dal« z »očetom in materjo, ki si mi ju dal« in bomo doumeli, kaj se je dogajalo v Jožefu in Mariji: »Ko je to izrekel, je povzdignil oči proti nebu in dejal: 'Oče, prišla je ura. Poveljčaj svojega Sina, da Sin poveljča tebe, kajti dal si mu oblast nad vsemi živimi bitji, da bi dal večno življenje vsem, ki si mu jih dal. Večno življenje pa je v tem, da spoznavajo tebe, edinega resničnega Boga, in njega, ki si ga poslal, Jezusa Kristusa. Jaz sem te poveljčal na zemlji s tem, da sem dokončal delo, ki si mi ga dal, da ga opravi. In zdaj me ti, Oče, poveljčaj pri sebi z veličastvom, ki sem ga imel pri tebi, preden je bil svet. Razodel sem tvoje ime ljudem, ki si mi jih dal od sveta. Tvoji so bili, pa si jih dal meni in so se držali tvoje besede. Zdaj vedo, da je vse, kar si mi dal, od tebe; kajti besede, ki si mi jih dal, sem dal njim. Oni so jih sprejeli in resnično spoznali, da sem izšel od tebe, ter začeli verovati, da si me ti poslal. Jaz prosim zanje. Ne prosim za svet, temveč za tiste, ki si mi jih dal, ker so tvoji; in vse moje je tvoje, in kar je tvoje, je moje in poveljčan sem v njih. Nisem več na svetu; oni so na svetu, jaz pa odhajam k tebi. Sveti Oče, ohrani jih v svojem imenu, ki si mi ga dal, da bodo eno kakor midva. Dokler sem bil z njimi, sem jih varoval v tvojem imenu, ki si mi ga dal. Obvaroval sem jih in nobeden izmed njih se ni pogubil, razen sina pogubljenja, da se izpolni Pismo. Zdaj odhajam k tebi, vendar to govorim na svetu, da bodo imeli moje veselje v sebi dopolnjeno. Izročil sem jim tvojo besedo, svet pa jih je zasovražil, ker niso od sveta, kakor jaz nisem od sveta. Ne prosim, da jih vzameš s sveta, ampak da jih obvaruješ hudega. Niso od sveta, kakor jaz nisem od sveta. Posveti jih v resnici; tvoja beseda je resnica. Kakor si mene poslal na svet, sem tudi jaz njih poslal v svet in zanje se posvečujem, da bi bili tudi oni posvečeni v resnici. Toda ne prosim samo za té, ampak tudi za tiste, ki bodo po njihovi besedi verovali vame: da bi bili vsi eno, kakor si ti, Oče, v meni in jaz v tebi, da bi bili tudi oni v naju, da bo svet veroval, da si me ti poslal. In jaz sem jim dal veličastvo, ki si ga dal meni, da bi bili eno, kakor sva midva eno: jaz v njih in ti v meni, da bi bili popolnoma eno. Naj svet spozna, da si me ti poslal in da si jih ljubil, kakor si ljubil mene. Oče, hočem, naj bodo tudi ti, ki si mi jih dal, z menoj

tam, kjer sem jaz, da bodo gledali moje veličastvo, ki si mi ga dal, ker si me ljubil pred začetkom sveta. Pravični Oče, svet te ni spoznal, jaz pa sem te spoznal in ti so spoznali, da si me ti poslal. In razodel sem jim tvoje ime in jim ga bom razodeval, da bo ljubezen, s katero si me ljubil, v njih in bom jaz v njih'» (Jn 17).

Jožef in Marija sta že vedela, da ju je njun zakon »združil« kakor vsaka poroka. Toda ta edinost doseže nov pomen z razodetjem ljubezni Očeta in Sina. Spoznata, da sta »eno« kakor Oče in Sin, da je njuna ljubezen samo odsev, udeležba, nadaljevanje te neskončne ljubezni.

»Ti trije ubožci, ki se ljubijo« (Caudel), so že porajajoča se Cerkev, ki nam jo Apostolska dela nenehno kažejo, kako jo vodi Sveti Duh in kateri udje so »*enega srca in ene duše*« (Apd 2,42–46; 4,32–34).

Ali so trije Nazarečani v svoji vasi sprožili gibanje občudovanja in začudenja, ki bo vzbudilo okoli sebe prvo krščansko skupnost? Ne, kajti vse je še notranje, skrito, nevidno. Jezus pri svojem očetu in svoji materi opravlja vse, kar bo pozneje delal pri svojih učencih in danes v Cerkvi; nobeno oznanilo, nobena pridiga ne pride iz tihe in delavne hiše. Morda jih celo veličina njihove skrivnosti oddaljuje od okolja, kjer živijo, tovrsten umik napravlja njihovo zasebnost še polnejšo, več je absolutne popolnosti v tej mali nazareški Cerkvi, izviru in zgledu prve Kristusove Cerkve.

Videli smo, da sta Jožef in Marija oba izkoristila živo in delujočo Jezusovo navzočnost. Toda ker je Marija mati, ker je Jezus resnično sad njenega telesa, ker je obdarjena z izrednimi milostmi, ker je ona sama predanost Svetemu Duhu, jo prešinja božanska milost izredne popolnosti. Globina, razumevanje, ki se prepletata med njo in njenim Sinom, presega vse, kar moremo dognati ...

Ali bi bil Jožef moral občudovati od daleč in se tako rekoč oddaljiti od njiju? Seveda ne, kajti Jezusova mati je ostala »*Marija, njegova žena*« kakor prvi dan. Vse, kar je odkrila čudovitega, prekrasnega, božanskega v njunem sinu, je postalo Jožefovo. Mariji je v veliko veselje, da more to živeti z njim; in on to občuti z neizrekljivim veseljem, z veličastno ljubeznijo do nje. Obenem pa sluti, da

bo prišel dan, ko se bo morala njegova vez z Marijo izbrisati pred neizrekljivo vezjo matere in sina. Jezus je božji ženin, ki mora vse pritegniti k sebi, zlasti dušo nje, ki ga je rodila na zemlji.

Prišel je tisti dan. In Jožef se upogne smrti. Njegovi zadnji trenutki so mirni, kakor se spodobi za pravičnega, za moža, ki je ljubil in bil ljubljen, čigar celotno življenje je bilo samo ljubezen. Marija in Jezus sta pri njem. Oba zakonca se gledata in skozi njun pogled gre spomin na dolga leta, ki sta jih preživela skupaj, na obdobja, ko sta počasi spoznavala svoje poslanstvo v zakonu: prva srečanja, angelovo oznanilo, preizkušnje, blaga in globoka nazareška povezanost. Skozi njun pogled šine tudi moč blagosti, ki ni bila nikoli mlajša in bolj živa. Jožef pogleda Jezusa, ki mu Marije ni treba zaupati. Zapre oči, ohrani podobo teh dveh bitij, od katerih se oddaljuje in ki bosta šla skupaj k uram trpljenja in slave ... Teh dveh bitij, ki sta bila njegova edina in popolna ljubezen.